

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه شهید چمران اهواز
دانشکده اقتصاد و علوم اجتماعی
گروه علوم اقتصادی

شماره پایان نامه:

۹۲۱۱۰۱۴

پایان نامه کارشناسی ارشد

عنوان:

بررسی اثر تورم بر نابرابری درآمد در مناطق شهری ایران

اساتید راهنما:

دکتر منصور زراءنژاد

دکتر امیرحسین منتظر حجت

استاد مشاور:

دکتر ابراهیم انواری

نگارش:

محمدیاسین نقی ترابی

مهر ماه سال ۱۳۹۲

تقدیم به مادرم عزیزم، مادر عزیزتر از جانم.

تقدیم به او که وجودم برایش همه زحمت بوده است و وجودش برایم همه رحمت.

تقدیم به پدرم بزرگوارم، پدر عزیزتر از جانم.

تقدیم به او که سایه مهربانیش سایه‌سار زندگانی‌ام و حضورش مایه دلگرمی‌ام بوده است.

تقدیم به آن دوفرشته‌ای که از خواسته‌هایشان گذشتند و سختی‌ها را به جان خریدند، تا باں و پیر بگشایم

و اوج گیرم.

«هر کس کلمه‌ای به من بیاموزد، مرا بنده خویش ساخته است.»

«حضرت امیرالمؤمنین علی علیه‌السلام»

از استاد دانشمند و بزرگوارم، جناب استاد زراءنژاد، که با راهنمایی‌های ارزشمند خود، در مراحل

انجام این پایان‌نامه هدایتگر من بوده و به این حقیر عزت و اعتماد به‌نفس داد، تقدیر می‌کنم.

از استاد فرزانه و دلسوزم، جناب استاد منتظر حجت، که با راهنمایی‌های ارزنده خود در مسیر انجام

این پایان‌نامه و با گشودن افق‌های جدید دانش، هدایتگرم بوده است، سپاسگذرم.

از استاد فرهیخته و عزیزم، جناب استاد انواری، که با راهنمایی‌ها و دلگرمی‌های خود، مسیر انجام

پایان‌نامه را برایم هموار و دلنشین نمود، تشکر می‌کنم.

از خواهر بزرگوار و مهربانم، که در دوران تحصیل، با تشویق‌ها و مهربانی‌های خود مایه دلگرمی

و اعتماد به‌نفسم بوده است، قدردانی می‌کنم.

از دوستان گرانقدر و دلسوزم، آقایان صلاح ابراهیمی، پویان کیانی و علی رثوفی، که طی دوران

تحصیل در کارشناسی ارشد مایه قوت قلب و دلگرمیم بوده‌اند، تشکر می‌کنم.

محمدیاسین نقی‌ترابی

مهر ماه ۱۳۹۲

فهرست مطالب

فصل اول: کلیات

۱-۱	مقدمه	۲
۲-۱	بیان مسئله تحقیق	۲
۳-۱	ضرورت و اولویت تحقیق	۴
۴-۱	هدف تحقیق	۴
۵-۱	پرسش تحقیق	۵
۶-۱	فرضیه تحقیق	۵
۷-۱	روش‌شناسی تحقیق	۵
۸-۱	خلاصه و جمع‌بندی	۵

فصل دوم: مبانی نظری

۱-۲	مقدمه	۸
۲-۲	نظریه‌های نابرابری درآمد	۸
۳-۲	اثر تورم بر نابرابری درآمد	۱۱
۴-۲	خلاصه و جمع‌بندی	۱۹

فصل سوم: پیشینه

۱-۳	مقدمه	۲۲
۲-۳	مطالعات خارجی	۲۳
۳-۳	مطالعات داخلی	۲۷
۴-۳	خلاصه و جمع‌بندی	۳۳

فصل چهارم: روش‌شناسی

۱-۴	مقدمه	۳۷
۲-۴	پایایی یک سری زمانی	۳۷
۳-۴	ناپایایی یک سری زمانی	۳۸
۴-۴	آزمون‌های ریشه واحد	۴۱

۴۲.....	آزمون‌های ریشه واحد دیکی- فولر (DF) و دیکی- فولر تعمیم یافته (ADF)	۱-۴-۴
۴۴.....	آزمون ریشه واحد کلمنت- مونتانس- ریس ($CMR2$)	۲-۴-۴
۴۶.....	تعریف و تعیین درجه پایایی	۵-۴
۴۶.....	آزمون‌های تشخیصی رگرسیون	۶-۴
۴۸.....	خلاصه و جمع‌بندی	۷-۴

فصل پنجم: برآورد مدل

۵۱.....	مقدمه	۱-۵
۵۱.....	معرفی متغیر وابسته و متغیر مستقل کلیدی	۲-۵
۵۱.....	معرفی متغیر وابسته: ضریب جینی (GI)	۱-۲-۵
۵۴.....	معرفی متغیر مستقل کلیدی: نرخ تورم (INF)	۲-۲-۵
۵۶.....	معرفی مدل تحقیق	۳-۵
۵۹.....	معرفی متغیر نرخ بیکاری (UN)	۱-۳-۵
۶۱.....	معرفی متغیر درآمد سرانه به قیمت ثابت (INC)	۲-۳-۵
۶۴.....	داده‌های آماری	۴-۵
۶۹.....	روش برآورد مدل تحقیق	۵-۵
۶۹.....	بررسی پایایی متغیرها	۶-۵
۷۱.....	نتایج برآورد OLS مدل تحقیق با جمله ثابت	۷-۵
۷۵.....	نتایج برآورد OLS مدل بدون جمله ثابت	۸-۵
۷۹.....	خلاصه و جمع‌بندی	۹-۵

فصل ششم: نتیجه‌گیری و پیشنهاد

۸۱.....	خلاصه و نتیجه‌گیری	۱-۶
۸۷.....	پیشنهاد مطالعات تکمیلی	۲-۶

فهرست منابع

۹۰.....	فهرست منابع	
---------	-------------	--

پیوست‌ها

۹۷.....	پیوست اول: ضریب شهرنشینی در ایران	
---------	-----------------------------------	--

- پیوست دوم: آمار متوسط تعداد افراد، هزینه و درآمد خانوار در ایران ۹۸
- پیوست سوم: جدول مطالعات پیشینه تحقیق ۱۰۰
- پیوست چهارم: خصوصیات آماری متغیرها ۱۰۲
- پیوست پنجم: نتایج آزمون‌های ریشه واحد متغیرها ۱۰۳
- پیوست ششم: نتایج برآورد OLS مدل با جمله ثابت و آزمون‌های تشخیصی ۱۰۸
- پیوست هفتم: نتایج آزمون دامنه مجاز و عامل رشد واریانس برای متغیرهای مستقل مدل ۱۰۹
- پیوست هشتم: نتایج برآورد OLS مدل بدون جمله ثابت و آزمون‌های تشخیصی ۱۰۸

فهرست نمودارها

- نمودار (۱-۲): روش‌های اثرگذاری تورم بر نابرابری بر اساس رابطه U -شکل تورم و نابرابری درآمد... ۱۷
- نمودار (۱-۵): منحنی لورنز و ضریب جینی ۵۲
- نمودار (۲-۵): ضریب جینی در مناطق شهری ایران ۵۴
- نمودار (۳-۵): نرخ تورم در مناطق شهری ایران ۵۶
- نمودار (۴-۵): نسبت درآمد سرانه ناخالص شهری به قیمت ثابت سال ۱۳۷۶ به درآمد سرانه ملی ۶۸
- نمودار (۵-۵): متغیرهای درآمد سرانه ناخالص شهری به قیمت ثابت سال ۱۳۷۶ و درآمد سرانه ملی به-
قیمت ۶۸
- نمودار (۶-۵): نتیجه آزمون $CUSUM$ مدل با جمله ثابت با متغیر وابسته LGI ۷۵
- نمودار (۷-۵): نتیجه آزمون $CUSUMSQ$ مدل با جمله ثابت با متغیر وابسته LGI ۷۵
- نمودار (۸-۵): نتیجه آزمون $CUSUM$ مدل بدون جمله ثابت با متغیر وابسته LGI ۷۸
- نمودار (۹-۵): نتیجه آزمون $CUSUMSQ$ مدل بدون جمله ثابت با متغیر وابسته LGI ۷۸

فهرست جداول

- جدول (۱-۲): خلاصه روش‌های اثرگذاری تورم بر نابرابری درآمد ۲۰
- جدول (۱-۳): مشخصات مطالعات داخلی پیشینه با متغیر مستقل نرخ تورم ۳۳
- جدول (۱-۴): فروض برآورد معتبر *OLS* و آزمون‌های تشخیصی مربوطه ۴۷
- جدول (۱-۵): خصوصیات آماری متغیرها ۶۵
- جدول (۲-۵): نتایج آزمون ریشه واحد *ADF* ۷۰
- جدول (۳-۵): نتایج آزمون ریشه واحد *CMR2* ۷۱
- جدول (۴-۵): نتایج آزمون ریشه واحد *CMR1* ۷۱
- جدول (۵-۵): نتایج برآورد *OLS* مدل با جمله ثابت با متغیر وابسته *LGI* ۷۲
- جدول (۶-۵): نتایج آزمون‌های فروض کلاسیک مدل با جمله ثابت با متغیر وابسته *LGI* ۷۳
- جدول (۷-۵): نتایج آزمون همخطی عامل رشد واریانس و دامنه مجاز ۷۴
- جدول (۸-۵): نتایج برآورد *OLS* مدل بدون جمله ثابت با متغیر وابسته *LGI* ۷۶
- جدول (۹-۵): نتایج آزمون‌های فروض کلاسیک مدل بدون جمله ثابت با متغیر وابسته *LGI* ۷۷

چکیده

نام خانوادگی: نقی ترابی	نام: محمدیاسین	شماره دانشجویی: ۸۹۲۸۴۰۵
عنوان پایان نامه: بررسی اثر تورم بر نابرابری درآمد در مناطق شهری ایران		
اساتید راهنما: دکتر منصور زراعتزاد- دکتر امیرحسین منتظر حجت		
استاد مشاور: دکتر ابراهیم انواری		
درجه تحصیلی: کارشناسی ارشد	رشته: علوم اقتصادی	گرایش: علوم اقتصادی
دانشگاه: دانشگاه شهید چمران اهواز	دانشکده: اقتصاد و علوم اجتماعی	گروه: علوم اقتصادی
تاریخ دانش آموختگی: مهر ماه سال ۱۳۹۲		تعداد صفحات: ۱۲۱
کلیدواژه‌ها: نابرابری درآمد، ضریب جینی، تورم، <i>OLS</i>		
<p>چکیده: نابرابری درآمد بر رضایت افراد در زندگی اثرگذار است. اهمیت دیگر نابرابری درآمد به دلیل اثرگذاری آن بر امنیت اجتماع است. از این رو، نابرابری درآمد از دیرباز مورد توجه جوامع بشری بوده است. شناخت اثر عوامل مؤثر بر نابرابری درآمد به سیاست‌گذاران و مجریان اقتصادی در زمینه‌سازی و اقدام برای توزیع عادلانه درآمد کمک می‌کند. تورم یکی از عوامل محیطی اثرگذار بر نابرابری درآمد است. نرخ تورم، بر حسب فشار-هزینه یا فشار-تقاضا بودن، و از راه اثرگذاری بر تخصیص منابع اقتصادی می‌تواند بر نابرابری درآمد مؤثر باشد؛ که این اثر قابل پیش‌بینی منطقی نیست. مردم ایران از دهه ۱۳۵۰ شمسی همواره با پدیده تورم مواجه بوده‌اند و جامعه ایران در این مدت با پیامدهای تورم از جمله اثر تورم بر نابرابری درآمد دست به‌گریبان بوده است. در مطالعه حاضر، اثر تورم بر نابرابری درآمد در مناطق شهری ایران در سال‌های ۱۳۵۵ تا ۱۳۸۹ بررسی شده است. متغیر نماینده نابرابری درآمد ضریب جینی، متغیر نماینده تورم نرخ تورم مبتنی بر شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی و و متغیرهای کنترل، نرخ بیکاری و درآمد سرانه به‌قیمت ثابت در مناطق شهری بوده‌اند. تابع مورد استفاده خطی، و روش برآورد حداقل مربعات معمولی، <i>OLS</i>، بوده است. نتایج این مطالعه نشان داد که تورم به‌طور مرزی اثر منفی معنی‌داری بر روی نابرابری درآمد دارد.</p>		

کلیات

فصل اول

۱-۱ مقدمه

در این بخش، کلیات تحقیق ارائه شده است. بعد از مقدمه، در قسمت دوم مسئله مورد بررسی عنوان، و به تاریخچه مطالعه اشاره شده است. در قسمت سوم، ضرورت تحقیق و زیان حاصل از عدم توجه به موضوع بیان شده است. در قسمت‌های چهارم تا ششم، هدف، پرسش و فرضیه تحقیق ارائه شده است. در قسمت هفتم، خلاصه‌ای از روش تحقیق بیان شده است و در پایان، مطالب این فصل خلاصه و به ادامه روند مطالعه اشاره شده است.

۲-۱ بیان مسئله تحقیق

نابرابری درآمد بر سطح رضایت افراد در زندگی مؤثر است. اهمیت دیگر نابرابری درآمد به دلیل اثرگذاری آن بر امنیت اجتماع است، زیرا افزایش نابرابری در توزیع درآمد یکی از عوامل شناخته شده وقوع جرایم و ایجاد ناامنی است (ارلیچ^۱، ۱۹۷۳؛ کلی^۲، ۲۰۰۰؛ فاجنزیلبر، لدرمن و لوآیزا^۳، ۲۰۰۲؛ اسکورزافاف و سوآرس^۴، ۲۰۰۹). از این رو، نابرابری درآمد از دیرباز مورد توجه جوامع بشری بوده است.

درآمد افراد از یک سو تابع عوامل محیطی، مثل مالیات پرداختی آن‌ها به حکومت و بهره‌مندی آن‌ها از خدمات عمومی، و از سوی دیگر تابع خصوصیات فردی آن‌ها، مثل تلاش و وراثت است. تورم یکی از عوامل محیطی اثرگذار بر درآمد است. تورم بر حسب اینکه فشار-هزینه و یا فشار-هزینه باشد، می‌تواند نابرابری درآمد را کاهش یا افزایش دهد (شولتز^۵، ۱۹۶۹). تورم می‌تواند

¹ Ehrlich

² Kelly

³ Fajnzylber, Lederman & Loayza

⁴ Scorzafave & Soares

⁵ Schults

باعث تغییر در تخصیص منابع از امور مولد به امور غیرمولد شود که نتیجه آن افزایش نابرابری درآمد است (شاکری، ۱۳۸۷).

یکی از اولین مطالعات درباره اثر تورم بر نابرابری درآمد را شولتز (۱۹۶۹) انجام داده است. پس از او، محققین زیادی به مطالعه تجربی اثر تورم بر نابرابری درآمد پرداخته‌اند. که بر اساس این مطالعات، نمی‌توان اثر نرخ تورم بر نابرابری درآمدی را یکسان تلقی کرد (شولتز، ۱۹۶۹؛ بلیندر و ایساکس^۱، ۱۹۷۸؛ میناریک^۲، ۱۹۷۹؛ پارکر^۳، ۱۹۹۹-۱۹۹۸؛ موکان^۴، ۱۹۹۹؛ گالی و هوایون^۵، ۲۰۰۱؛ شهباز و آمیر^۶، ۲۰۰۸؛ بیتنکورت^۷، ۲۰۱۳؛ ابونوری و خوشکار، ۱۳۸۷؛ نجارزاده و مهدوی راسخ، ۱۳۸۹). نتایج پژوهش‌های داخلی نیز، در مواردی اثر مثبت (ابونوری و خوشکار، ۱۳۸۷) و در مواردی اثر منفی (نجارزاده و مهدوی راسخ، ۱۳۸۹) نرخ تورم بر نابرابری درآمد در ایران را نشان داده و در مجموع مبهم است.

مردم ایران از دهه ۱۳۵۰ شمسی همواره با پدیده تورم حاد مواجه بوده‌اند و جامعه ایران در این مدت با پیامدهای تورم، از جمله اثر تورم بر نابرابری درآمد، دست به‌گریبان بوده است. متأسفانه به‌نظر می‌رسد که عوامل ریشه‌دارشده‌ای، مثل فعالیت برجسته بخش غیرمولد در اقتصاد، رویه‌شدن پولی کردن کسری بودجه دولت و اعطای اعتبارات فراوان به بانک‌ها و مردم، تورم بالا را در ایران به یک پدیده مزمن تبدیل کرده است (شاکری، ۱۳۸۷). به‌این ترتیب، شناخت اثر تورم بر نابرابری

¹ Blinder & Esaki

² Minarik

³ Parker

⁴ Mocan

⁵ Galli & Hoenen

⁶ Shahbaz & Aamir

⁷ Bittencourt

درآمد می‌تواند به سیاست‌گذاران و مجریان امور اقتصادی کشور در کنترل اثر آن بر نابرابری درآمد کمک شایانی نماید.

۳-۱ ضرورت و اولویت تحقیق

سطح رضایت افراد از رفاه مادیشان از نابرابری درآمد در جامعه تأثیر می‌پذیرد. هم‌چنین، نابرابری در توزیع درآمد به عنوان یکی از عوامل مهم در وقوع جرایم و ایجاد ناامنی در جامعه شناخته می‌شود. به‌همین دلیل، نابرابری درآمد از مسائل مورد توجه همه جوامع بشری است.

عوامل محیطی، در کنار خصوصیات فردی، جزو عوامل اثرگذار بر درآمد افراد است. تورم یکی از عوامل محیطی تأثیرگذار بر درآمد است. تورم بر حسب اینکه فشار- هزینه و یا فشار- هزینه باشد، می‌تواند نابرابری درآمد را کاهش یا افزایش دهد (شولتز، ۱۹۶۹). تورم می‌تواند باعث تغییر در تخصیص منابع از امور مولد به امور غیرمولد شود که نتیجه آن می‌تواند افزایش نابرابری درآمد باشد (شاگری، ۱۳۸۷).

شناخت اثر عوامل مؤثر بر نابرابری درآمد به سیاست‌گذاران و مجریان اقتصادی در زمینه‌سازی و اقدام برای توزیع عادلانه درآمد کمک می‌کند. در مقابل عدم آگاهی از عوامل مؤثر بر نابرابری درآمد در جامعه، می‌تواند به توزیع ناعادلانه درآمد در جامعه بینجامد. تورم به عنوان یکی از عوامل مؤثر بر نابرابری درآمد شناخته می‌شود؛ که در این پژوهش اثر آن بر نابرابری درآمد بررسی شده است.

۴-۱ هدف تحقیق

در این تحقیق، اثر تورم بر نابرابری درآمد در مناطق شهری ایران بررسی شده است.

۵-۱ پرسش تحقیق

آیا تورم اثر مثبت معناداری بر نابرابری درآمد در مناطق شهری ایران دارد؟

۶-۱ فرضیه تحقیق

تورم اثر مثبت معناداری بر نابرابری درآمد در مناطق شهری ایران دارد.

۷-۱ روش‌شناسی تحقیق

داده‌های تحقیق حاضر از نوع سری زمانی، در دوره سال‌های ۱۳۵۵ تا ۱۳۸۹ و مختص به مناطق شهری ایران هستند. داده‌ها از نوع ثانویه بوده و از بانک مرکزی و مرکز آمار ایران جمع‌آوری شده‌اند. متغیر وابسته نماینده نابرابری درآمد، ضریب جینی، متغیر مستقل کلیدی نرخ تورم و متغیرهای مستقل کنترل نرخ بیکاری و درآمد سرانه به‌قیمت ثابت هستند. تابع برآوردی خطی و روش برآورد، حداقل مربعات معمولی^۱، *OLS* است.

۸-۱ خلاصه و جمع‌بندی

نابرابری درآمد از دیرباز مورد توجه جوامع بشری بوده است. شناخت اثر عوامل مؤثر بر نابرابری درآمد به سیاست‌گذاران و مجریان اقتصادی در زمینه‌سازی و اقدام برای توزیع عادلانه درآمد کمک می‌کند. تورم یکی از عوامل محیطی اثرگذار بر نابرابری درآمد است. اما، بر اساس مبانی نظری و مطالعات تجربی، نمی‌توان اثر تورم بر نابرابری درآمدی را پیش‌بینی کرد. مردم ایران از دهه ۱۳۵۰ شمسی همواره با پدیده تورم حاد مواجه بوده‌اند و جامعه ایران در این مدت با پیامدهای تورم از جمله اثر تورم بر نابرابری درآمد دست‌به‌گریبان بوده است. در این تحقیق اثر تورم بر نابرابری درآمد در مناطق شهری ایران در سال‌های ۱۳۵۵ تا ۱۳۸۹ بررسی شده است.

¹ Ordinary Least Square

متغیر وابسته نماینده نابرابری درآمد در تحقیق حاضر ضریب جینی است. متغیر نماینده تورم نرخ تورم و متغیرهای کنترل، نرخ بیکاری و درآمد سرانه به قیمت ثابت در مناطق شهری هستند. تحلیل با برآورد رگرسیون به روش *OLS* انجام شده است.

در ادامه مطالعه حاضر، در فصل‌های دوم و سوم، مبانی نظری و پیشینه خارجی و داخلی موضوع بررسی شده است. در فصل چهارم، روش شناسی توضیح داده شده است. در فصل پنجم مدل تحقیق معرفی و برآورد شده است و در فصل ششم، خلاصه نتایج تحقیق و نتیجه‌گیری از آن‌ها، به همراه پیشنهاد مطالعات تکمیلی ارائه شده است.

مبانی نظری

فصل دوم

این فصل شامل مبانی نظری اثر تورم بر نابرابری درآمد است. در ادامه در قسمت دوم، نظریه‌های نابرابری درآمد دسته‌بندی و جایگاه مطالعه حاضر در نظریات نابرابری درآمد مشخص شده است. در قسمت سوم، مبانی نظری پیرامون چگونگی اثرگذاری متغیر تورم بر نابرابری درآمد توضیح داده شده است. این فصل با خلاصه مباحث مطرح شده پایان می‌یابد.

۲-۲ نظریه‌های نابرابری درآمد

لیندال^۱ نظریه‌های مربوط به توزیع دریافتی‌ها میان اشخاص را به سه دسته تقسیم کرده است (طاهری، ۱۳۷۶):

۱. نظریه‌های تصادفی^۲

نظریاتی هستند که علت عمده تفاوت در دریافتی‌ها را اثرات تصادفی می‌دانند. این نظریه‌ها دو دسته عمده دارند:

(۱) نظریاتی که عوامل مؤثر بر تولید مثل سرعت در کار، دقت، تحصیل و تندرستی

را متغیرهایی تصادفی می‌دانند که در یک زمان با هم تلفیق شده و اثری تصادفی

بر تولید و درآمد می‌گذارند. این اثر به شکل نرمال لگاریتمی و یا نرمال تمایل

دارد. از جمله این نظریه‌پردازان می‌توان ری^۳ در سال ۱۹۵۰ را نام برد.

(۲) نظریاتی که به‌وسیله جیبراً^۴ در سال ۱۹۳۱ و چمپرنان^۵ در سال ۱۹۷۳ مطرح

^۱ Lyndall

^۲ Stochastic Theories

^۳ Roy

^۴ Gibrat

^۵ Champernowne

شدند. این نظریات توزیع درآمد را نتیجه سلسله‌ای از تغییرات متغیرهای تصادفی می‌دانند که در طول زمان از زنجیره مارکف^۱ پیروی می‌کنند. بر این دسته از نظریات، به دلیل نبود مبنای نظری برای فروض آماریشان و ساکت بودن در مورد عوامل اثرگذار بر توزیع درآمد و عدم قابلیت توصیه سیاستی، انتقاداتی وارد شده است.

۲. نظریه سرمایه انسانی^۲

این نظریه تفاوت در دریافتی‌ها را به‌طور عمده ناشی از تفاوت در برخورداری از آموزش می‌داند. این نظریه به‌طور عمده از طرف بکر^۳ (۱۹۶۴) و مینسر^۴ (۱۹۶۲-۱۹۷۰) مطرح شد. بر اساس این نظریه، رفتار هر فرد عقلایی است و در مورد آموزش، وی مجموع ارزش فعلی کلیه سرمایه‌گذاری‌هایی را که برای آموزش او صرف می‌شود، حداکثر می‌کند. در نقد این نظریه گفته شده است که به‌برابر نبودن فرصت‌های آموزشی افراد و تقاضای بازار برای فرد آموزش‌دیده و متغیرهای مؤثر بر توزیع درآمد جز آموزش، توجهی ندارد.

۳. نظریه عوامل گوناگون^۵

در این نظریه عواملی که در تعیین توزیع درآمد مؤثرند تعیین، و اثر آن‌ها اندازه‌گیری می‌شود. از جمله عواملی که بر طبق این نظریه بر توزیع درآمد مؤثر شناخته شده‌اند می‌توان به سن، جنس، نژاد، منطقه محل کار و میزان ساعت کار اشاره کرد؛ که به‌نظر می‌رسد بیشتر بر جنبه‌های فردی نابرابری درآمدی تأکید دارند. از میان عوامل اجتماعی مؤثر بر توزیع درآمد می‌توان تورم، بیکاری،

¹ Markov Chain

² Human Capital Theory

³ Becker

⁴ Mincer

⁵ Multifactor Theories

ساختار تجارت خارجی، مالیات و هزینه دولت را بر توزیع درآمد مؤثر دانست.

دسته‌بندی دیگری از عوامل متعددی که می‌تواند بر نابرابری درآمد اثرگذار باشد، در مطالعه مروری کاآسا^۱ (۲۰۰۵) ارائه شده است. وی با مروری بر ادبیات مربوطه و برشمردن شمار زیادی از متغیرهایی که بنا بر مطالعات انجام‌شده می‌توانند بر توزیع درآمد مؤثر باشند، عوامل مؤثر بر توزیع درآمد را در پنج دسته توسعه اقتصادی، جمعیتی، سیاسی، محیطی و فرهنگی، و عوامل کلان اقتصادی جای داده است. کاآسا در تقسیم‌بندی خود، دسته عوامل توسعه اقتصادی را شامل ثروت اقتصادی (که اغلب با تولید ناخالص داخلی سرانه اندازه‌گیری می‌شود)، رشد اقتصادی، توسعه فن‌آوری و توسعه ساختار اقتصادی؛ دسته عوامل جمعیتی را شامل شهرنشینی، سهم کودکان در جمعیت، سهم کهن‌سالان در جمعیت، ترکیب خانوارها، سطح آموزش، نابرابری آموزشی و هزینه آموزشی؛ دسته عوامل سیاسی را شامل سهم دولت در اقتصاد و میزان دموکراسی؛ دسته عوامل فرهنگی و محیطی را شامل تمرکز زمین، تنوع فرهنگی، اقتصاد سایه، فساد و برخورداری از منابع طبیعی و دسته عوامل کلان اقتصادی را شامل تورم، بیکاری، توسعه مالی، صادرات، واردات و سرمایه‌گذاری خارجی دانسته است.

مطالعه حاضر، بر اساس متغیرهای مورد استفاده، در دسته مطالعات عوامل گوناگون لیندال و در دسته عوامل توسعه اقتصادی و اقتصاد کلان کاآسا قرار گرفته است.

^۱ Kaasa